

MŰHELY

VISSZAEMLEKEZÉS A NÉVTANI ÉRTESÍTŐ INDULÁSÁRA

1. Visszaemlékezést írni veszélyes dolog! Minden szó szubjektív, mégis az utókor tényszerűnek tartja, elhiszi, hivatkozik rá – míg valaki meg nem cáfolja. Ez pedig a legnehezebb: bebizonyítani, hogy rosszul emlékezik az író, akaratlanul (netán szándékosan) elferdíti vagy legalábbis megszépíti a valóságot. Ennek igen sok indoka lehet, de ezeket az olvasónak mind figyelembe kell vennie: elfogadnia a valószínűsíthetőket, elvetnie az elfogadhatatlanokat. Az efféle megmértetés minden visszaemlékezésnek velejárója. Hogy mindezen veszélyek ellenére mégis vállaltam a visszaemlékezést, az szerkesztőnk, Farkas Tamás sok rendbeli rábeszélésének következménye, amiért végül is hálásnak kell lennem (és valóban az is vagyok), hiszen meggyőzött arról, hogy lesz olyan, akit érdekel majd valamikor egy folyóirat születésének vajúdása: szenvedése és öröme.

2. Több önéletrajzi emlékre is utalok, mint talán illendő lenne, de mindezek hozzátartoznak a Névtani Értesítő megindulásához. A nyelvészet iránti érdeklődésem régebbi, még a középiskolára nyúlik vissza (jóllehet akkor még egyértelműen állatorvos akartam volna lenni – vagy irodalmár: verstanos). Először a nyelv logikája ragadott meg, majd környezetem nyelve: a dialektológia. Ebből is doktoráltam, s természetesen nyelvjárás-kutatásból jelentkeztem aspirantúrára, ami a mai ösztöndíjas PhD-képzésnek felelt meg. Miután az 1965-ben Kálmán Béla elnöketelével alakult felvételi bizottság értésemre adta, hogy nem dialektológusra, hanem helynévkutatóra van szüksége a magyar nyelvtudománynak, 1966-ban föl is vettek – személynévkutatásra. Benkő Loránd lett aspiránsvezetőm, aki felhívta figyelmem az akkor augusztusban, Debrecenben tartandó Magyar Nyelvészek I. Nemzetközi Kongresszusára, s javasolta részvételemet. Nagy szerencsémre ott is voltam (természetesen nem előadóként), s megismerkedtem sok hazai és néhány határon kívüli kiváló magyar nyelvessel, elsősorban Mező Andrással, aki gyakorlott kutatója és kezdő oktatója volt a névtudománynak a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán. Kapcsolatunk akkor erősödött meg, amikor ő is ösztöndíjas aspiráns lett, s Lőrincze Lajos lett az irányítója. Helyileg a Nyelvtudományi Intézethez tartozott, kutatási anyaga a Központi Statisztikai Hivatal Levéltárában volt; sok időt kellett Budapesten töltenie, s általában nálunk lakott. Sokat ettünk, ittunk, danoltunk és beszélgettünk, vitatkoztunk együtt, jó barátság alakult ki közöttünk, ami ha találkozásokban ritkult is (ő Nyitrán volt vendégtanár, én meg Londonban lektorkodtam), intenzitásából nem veszített, egészen Bandi korai haláláig. Sok mindent terveztünk együtt: névtani bibliográfiát, névtani terminológiai szótárt meg önálló folyóiratot. Ez látszott a legfontosabbnak, hiszen mindketten tudtuk, hogy addig egy tudomány sem önállósulhat, amíg nincs saját intézményi háttere és kapcsolattartó publikációs fóruma.

Talán itt illik megemlékezni arról, hogy az 1958-ban megrendezett (I.) Magyar Névtudományi Konferencia felpozícióját Mikesy Sándor úgy érezte, hogy valamilyen szervezeti formában kell a névtudományi kutatásokat irányítani. Erre adott indítékot a konferencia határozatának 3. pontja, amelynek alapján állítólag Névtudományi Bizottságot választottak, melynek feladata a hazai kutatások megszervezése lett volna. Ennek megvalósításához tervezett egy folyóiratot, amelynek a Névészeti Értesítő címet adta. Ez a jó szándékú kezdeményezés azonban még kora technikai színvonalának is alatta maradt: stencilezett A4-es lapokon, iratkapcsolóval összetűzve készült el az első példánya. Mikesy tanár úr halála után összesen 35 ilyen harminclapos, címlap nélküli, durva szívópapírra készült, töredezett, megsárgult anyagú hagyatékot találtam, amelyeket – egy kivételével – szétküldtem a Névkutató Munkaközösség tagjainak. A megtartott példány ma is a birtokomban van. A bevezetésében felsorolt elveket felhasználtuk a Névtani Értesítő terveinek kidolgozásához, elképzeléseink kialakításához (pl. az egyetemi hallgatók bevonása, szakdolgozatok ismertetése, részleteik megjelentetése, híradások közlése megjelent vagy még csak készülő munkákról stb.; e bevezetés a mellékletben teljes egészében olvasható).

A Névészeti Értesítőben megjelent négy tanulmány a következő: MIKESY SÁNDOR: A névszépítésről (7 lap), SZABÓ T. ATTILA: Egy hamis ómagyar kori dési kiváltságlevél helynévszórványainak hiteléhez (6 lap), LŐRINCZ JENŐ: A kemencei iskolai tanulók szólítónevei (8 lap), RÁSONYI LÁSZLÓ: *Tortillou* és *Tatrag* (részlet „A Barcaság legrégebbi víznevei” című tanulmányából, amely megjelent az UAJ 1961. évi kötetében; 6 lap). Úgy tudom, LŐRINCZ JENŐ cikkén kívül mind megjelent később nyomtatásban.

A Névészeti Értesítőt Mikesy negyedévenként megjelenőnek, 120 példányosnak tervezte, ami ekkor valóban elegendő és hasznos lett volna. Fogadtatásáról, folytatásáról semmit sem hallottam. Azt sem tudom, összesen hány példány készült belőle, volt-e olyan, amit szétküldött, s ez a 35 csak a maradék-e, vagy az összes elkészült példány. Kísérletnek azonban érdekes; tudománytörténeti, kortörténeti sajátosságnak jellemző.

Visszatérve a Névtani Értesítő 1978-as tervezéséhez meg kell jegyezni, hogy akkoriban Budapesten a könyvek, füzetek megjelentetése egyszerűbb volt, mint vidéken (most mintha fordítva lenne), de erről írtam már a Névtani Értesítő két évvel ezelőtti számában (2006. 28: 217–30). A Magyar Személynévi Adattárak és a Magyar Névtani Dolgozatok sorozatai egy folyóiratféle kiadásának lehetőségét is jelezték.

Jelképesen működött egy Névkutató Munkaközösségnek nevezett laza társulás az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoportja mellett, de ez igazából csak elméletben létezett. Fölkerestem minden névtannal foglalkozót egy kitöltendő kérdőívvel, s azzal a kéréssel, hogy tájékoztassuk egymást a magyarországi névtan híreiről. Ennek megfelelően mindenki megkapja fent említett sorozatainkat, ő pedig értesítést küld a saját és környezete névtani témájú kiadványairól. Ezeket összesítve évente egyszer-kétszer néhány oldalas stencilezett körlevélben elküldtem azoknak, akiket a „Névkutató Munkaközösség” tagjának lehetett tekinteni, vagyis mindenkinek, aki visszaküldte a jelentkezési lapot (meg azoknak is, akik ezt nem tették meg, de névtani cikkeik jelentek meg valahol). Ezzel az „intézményi háttérrel” vágtunk neki a Névtani Értesítő megindításának. Jó alkalmat jelentett az 1977. augusztus 23–27. között Nyíregyházán megrendezett Magyar Nyelvészek III. Nemzetközi Kongresszusa, amelyen szinte minden magyar névtanos ott volt. Egyik este Mező Andrással összehívtuk őket egy megbeszélésre, amelyen előterjesztettük tervünket a folyóirat megindításáról. Általános egyetértés fogadta az ötletet, az idősebb és

az akkori fiatal nemzedék is támogatta, a nyelvészek mellett többen más tudományterületek képviselői közül is. Többük neve ott szerepel cikkíróként is az első számok valamelyikében vagy többjében is.

Úgy döntöttünk, hogy egyelőre évente két számot jelentetünk meg, a párosokat Nyíregyházán Mező András, a páratlanokat Budapesten én szerkesztem, de ezt nem jelezzük a füzeteken, kettőnk neve alatt jelenik meg minden szám. A tartalomról nincs szándékom írni, hiszen bárki megnézheti; a főbb rovatokat már a Köszöntőben felsoroltuk. (A Köszöntő a mellékletben teljes terjedelmében olvasható) Magyarázatul csak annyit, hogy a címben is szereplő „Értesítő” valóban magára vállalta (volna) a tájékoztatást Magyarország (s amennyire lehet, a Nagyvilág) névtani munkálatairól, megjelent könyveiről, tervezett vagy folyamatban levő kutatásairól. Végeredményben a korábbi körleveleket igyekezett helyettesíteni – a tanulmányok közlésén kívül. Éppen ez azonban a kárára is vált. Sokan nem vették komolyan; elsősorban Kiss Lajos jelezte fenntartásait a könnyed hangvételű, névtani érdekességeket, különlegességeket közlő „Figyelő” rovattal kapcsolatban, s általában a kiadványt nem tartotta „európai színvonalúnak”.

Az első szám egyébként kedvező fogadtatásban részesült. Ismertette PENAVIN OLGA a Magyar Szóban, MATJEVICS LAJOS a Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményeiben, ŠMILAUER a ZMK-ban, KÁLMÁN BÉLA a Magyar Nyelvjárásokban, s valamennyien az elismerés hangján írtak róla. A harmadik számtól kezdődtek a nehézségek. Nagyon nehéz volt jó cikkeket összehozni, hiszen akkor még a nagyobb folyóiratok (Magyar Nyelv, Magyar Nyelvőr, Magyar Nyelvjárások, Nyelvtudományi Közlemények) nemcsak örömmel közöltek névtani témájú cikkeket, de fizettek is érte (nem is keveset!), nekünk pedig semmi lehetőségünk nem volt erre. Közben Mező András a Szabolcs-Szatmári Szemle szerkesztője, tanszékvezető és főigazgató-helyettes lett, s egyéb tudományos munkái és ezek mellett nem volt ideje, de lehetősége sem összegyűjteni elegendő cikket évi egy szám részére sem. Remélem, nem bántom meg emlékét, ha most leírom, hogy a 2. szám szerkesztésén kívül az érdemi munkában nem vett részt a továbbiakban.

3. Nekem viszonylag könnyebb volt a helyzetem: átvettem Végh Józseftől az önkéntes néprajzi és nyelvjárási adatgyűjtés dialektológiai részének a szervezését és irányítását, s lehetőségem volt irányítani az akkor több tucatnyi nyelvjárásgyűjtőt névtani témájú adatok kutatására. A jobb munkákból mindig megjelentettem valamelyik sorozatban évente tíz-tizenöt dolgozatot, s kérhettem tőlük egy-egy cikket is. Így rám maradt az egész Névtani Értesítő, s nemcsak a szerkesztés, hanem a gépelés, a „lektorálás” (az engedélyeztetéshez szükséges összefoglaló ismertetés megírása), az engedélyeztetés, a nyomdai előkészítés, a szállítás, a csomagolás, a szétküldés, a postázás stb. minden munkája. Az utóbbiakba bevontam ugyan egyetemi hallgató tanítványaimat, de a szerkesztésben nem segített senki. Mikor megkértem egyik neves kollégámat erre, a neki elküldött tanulmányokat ilyen megjegyzésekkel juttatta vissza: „megjelenhet”, „át kell dolgoztatni”, „nagyrészt jó, de sok a hiba benne” stb. Még talán ez sem keserített volna el, de éreztem, hogy nekem is le kell tennem a tudomány asztalára valami maradandót (meg az előrejutáshoz is akadémiai doktori dolgozatot kellene írni, amire Benkő tanár úr is több ízben „szuttyongatott”); egyre terhesebbnek éreztem a sok sorozatot, de legtöbb időt igénylőnek a Névtani Értesítő munkálatait éreztem. Próbáltam ugyan megszabadulni a sorozatok némelyikétől: Juhász Dezsőnek átadtam a Magyar Névtani Dolgozatok szerkesztését az 50. számtól kezdődően. Nagyszerűen el is készítette öt számot, majd Benkő tanár úr,

felismerve adottságait, maga mellé vette a Magyar Nyelv szerkesztésének munkálataira, ami mellett érthetően nem volt ideje másra, s visszaadta az MND sorozatát.

Döntenem kellett, s most utólag végtelenül sajnálom, hogy a Névtani Értesítő szerkesztőségéről mondtam le. Volt ebben egy eddig ki nem mondott, sehol sem hangoztatott sértődöttség is. Azt hittem, jól csinálom a munkát, s ennek egyszer – legalábbis tíz év múlva – az lesz az eredménye, hogy elismerik a magyar nyelvtudomány vezetői „legális”, valamelyik intézmény támogatott folyóiratának a Névtani Értesítőt. Egyszer majdnem megtörtént! 1983–1985 között a Pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének vezetője, Szépe György intézete folyóiratává óhajtotta tenni, s kieszközölt az egyetem akkori vezetésétől évente tizenötezer forint támogatást. Erre alakítottunk szerkesztőbizottságot, bevontunk több ott is oktató kollégát, s vártuk, hogy a JPTE költségvetésébe fölvegyék a megjelentetés költségeit. Nem történt meg. Minden évben külön szerződést kellett kötni, csak a nyomtatási költségekhez járultak hozzá, s 1986-ban már ahhoz sem. Ekkor „dobtam be a törölközőt”. Az 1987-ben megjelent 12. számba beletettem minden nálam lévő kéziratot, s megírtam az „Epilógust”, a szerkesztésről lemondó nyilatkozatom. Úgy érzem, ebből egy bekezdést föltétlen idéznie kell: „Vitázó, tájékoztató, érdekes, hangulatos füzeteket akartunk csinálni. Teret adni a kísérletezésnek, az új keresésének, még el nem fogadott ötletek megjelentetésének. Minél több szerzőtől szerettünk volna cikket hozni. Olyanoktól is, akik nem hivatásosak, de érdeklődnek a névtan iránt. Fiataloktól, kezdőktől, még ha kiforratlanok, akadozók is a fogalmazásban, hivatkozásokban, bizonyításokban. A tanulmányok tartalmi részén csak néha változtattam, stílusán, kifejezéseim is ritkán... A szerzők sokfélesége különböző színvonalú munkákat eredményezett, néha laikus színezetet kapott a folyóirat. Ennyit és így sikerült eddig!”

4. Előzőleg természetesen gondoskodtam arról, hogy továbbra is éljen a Névtani Értesítő, s Hegedűs Attilát kértem meg a munka folytatására, aki akkor az ELTE oktatója, a Magyar Nyelvtörténeti Tanszék adjunktusa volt, s már korábban is közreműködött a folyóirat kiadásában. Ő láthatólag örömmel vállalta is a munkát, de kétségtelenül nem számolt a nehézségekkel, s négy évig valójában szünetelt a megjelentetés. Időközben azonban ügyes szervező munkával, határozott föllépéssel és nagy kezdeményező erővel sikerült részben a régi gárdát összehozni, részben új munkatársakat, közben végzett tehetséges fiatalokat toborozni, s a régi külsővel, de új szellemben, határozottan nagyobb tudományos igénnyel jelent meg ettől kezdődően évi rendszerességgel a folyóirat. A 13. számtól, 1991-től tehát Hegedűs Attila volt a szerkesztő. Innen neki kellene folytatnia a beszámolót, de még tartozom egy köszönettel. Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy a 15. számot 1993-ban, 60. születési évfordulómra ünnepi kötetként jelentette meg Laczkó Krisztina és Papp Lajos közreműködésével. Itt is, most is köszönöm nekik ezt a gesztust.

Amikor Hegedűs Attila a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének vezetője lett, továbbra is nagy lelkesedéssel és kitűnő módszerekkel szerkesztette a Névtani Értesítőt, s lojalitását bizonyítja, hogy a 19. számig kizárólag az ELTE, illetve annak Névkutató Munkaközössége kiadványaként jelentette meg. Csak a 20. számtól szerepel rajta a PPKE mint anyagi támogató. A 25. szám megjelenése után mégis rábeszéltem Hegedűs Attilát, hogy először vegye maga mellé Farkas Tamást, az ELTE oktatóját szerkesztőnek, a 27. számtól kezdődően pedig adja át neki a szerkesztés

teljes munkáját és felelősségét. Ezt minden sértődés nélkül megtette, vagy legalábbis nem mutatott megbántódást. Őszintén vallom, hogy kizárólag azért tettem ezt, mert nem szerettem volna az ELTE virtuális Névkatató Munkaközösségét megfosztva látni az immár jól működő Névtani Értesítő megjelenítésének jogától. Mái is bánt a lelkiismeret, hiszen Hegedűs Attila csinált „európai színvonalú” orgánumot a Névtani Értesítőből, és talán soha nem vetette volna át a megjelenítést a PPKE Nyelvtudományi Tanszékével.

5. A szerkesztőcsere azonban nem vált kárára a Névtani Értesítőnek. Szerzőgárdája tovább bővült, tartalma, tudományos színvonala tovább emelkedett. Minden cikket lektor véleményez, s a szerzők visszakapják munkáikat javításra, átdolgozásra. Ugyanakkor mind belső rendje, mind külleme a szerkesztő és a technikai szerkesztők (előbb Bárh János, majd Slíz Mariann) munkájának eredményeként egyre színvonalasabb, mutatósabb. Mindez azonban még most sem elég ahhoz, hogy a megjelenítés költségei állandó tételei legyenek egy intézmény költségvetésének, s pályázati pénzekből kell időt rabló adminisztrációs munkával előteremteni a szükséges anyagiakat. Örülök annak, hogy ez már másnak a gondja, de még most is összeszorul a torkom, ha arra gondolok, hogy még ma is szerkeszthetném, alakíthatnám, írhatnám a megjegyzéseket, lábjegyzeteket, kiegészítéseket a kezdő szerzők munkáihoz. Ehhez azonban már energiám sem, időm sem lenne, hiszen harminc évvel ezelőtt terveztük, indítottuk, s végleg egyedül maradtam volna a munka minden gondjával, bajával, még megbeszélni sem tudtam volna senkivel Mező András halála után a magam számára eldönthetetlen kérdéseket. A fiatalok mindig nagyobb lelkesedéssel, jobb eredményekkel tudnak dolgozni, s nekem nagy öröm látni, kézbe venni, olvasni az egyre érdekesebb, sokszínűbb, igényesebb Névtani Értesítőt.

Köszönet érte minden szerzőjének, technikai munkatársának, szerkesztőjének.

HAJDÚ MIHÁLY

Melléklet

A Névészeti Értesítő előszava

Emlékezzünk régiokról...

Most, amikor a magyar névtudomány közlönyének első száma megjelenik, tisztelettel gondolunk mindazokra, akik szakterületünk műveléséhez akár csak egy kapavágással is hozzájárultak. Elődeink tudásszomja, tudomány szeretete és útkereső botlásai nélkül ma is a népetimológia szintjén mozognánk. Hálával gondolunk rájuk.

Tájékoztatóul

Az 1958 szeptemberében megrendezett budapesti névtudományi konferencia határozatainak 3. pontja alapján megválasztott Névtudományi Bizottság feladatai közé tartozik az e tudományágba vágó hazai kutatások megszervezése. Ennek része a Névészeti Értesítő megindítása is.

Az említett határozat értelmében nálunk is meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek névtudományunkat az őt megillető helyre emelik. Mindenekelőtt meg kell szabadítanunk a ráragadott előítéletektől. A NÉ. be fogja bizonyítani, hogy a helynevek vizsgálata

nem azonos a Kárpátok medencéjében élő népeket egymással szembeállító nacionalizmussal, és a személynevek tudományos kutatása sem egyenlő a negyvenes évek elején folyt fasiszta őskereséssel. A tulajdonnevek szorosan összefüggnek a társadalommal, híven tükrözik fejlődését, ezért kell vizsgálnunk őket, és vallomásukat sokoldalúan felhasználnunk.

A magyar onomasztika gyorsabb ütemű haladását a tudományok összefonódottságának felismerése is sürgeti. A tudományokat a szabályerősítő kivételektől eltekintve – együtt, egyforma mértékben kell művelni. A nyelvésznek szüksége van arra, hogy a történetstől hiteles okmányokat és hiteles adatokat kapjon, a történésznek pedig arra, hogy az általa vizsgált terület benépesülésének és történetének megírásához nyelvészetileg jól kidolgozott, megbízható névfejtésekkel rendelkezzen. Ismeretes, hogy történéseink névészetileg érdeklődése jóval régebbi nyelvészeinkénél. A neveknek a társadalom mozgásához fűződő szoros idő- és térbeli kapcsolatából következik, hogy tudományunk eredményei a néprajz, a földrajz és a művelődéstörténet számos ágának művelőit érdeklik.

Közlönyünk értesítő jellegénél fogva bizonyos időszerecségre törekszik, már amennyit a negyedévenkénti megjelenés lehetővé tesz számára. Szeretné eljuttatni olvasóihoz a névtudomány hazai és külföldi eseményeiről szóló híreket és beszámolókat, megismertetni velük tudományágunk újabb eredményeit és problémáit, értesíteni őket a folyamatban levő munkálatokról, tájékoztatni az intézményes és egyéni tervekről, ellátni őket szakmai és könyvészetileg tanácsal. A NÉ. kiadási költségeinek aránylag csekély volta azonban lehetővé teszi, hogy a fentiekben ismertetett elsőrendű célján felül névtudományunk előmozdítására cikkeket, névmagyarozásokat és névtörténeti adatokat is közölhessen. Napvilágot láthatnak itt olyan dolgozatok, amelyek tárgyuknál fogva másutt aligha vagy egyáltalán nem jelenhetnének meg (pl. határnévgyűjtések, összeírások). Nagy terjedelmű közlésre értesítő jellege miatt azonban természetesen nem vállalkozhat.

Az onomasztika kapcsolatos a helyi érdeklődéssel, vagyis számos jó-rossz névfejtés található a helytörténeti kiadványokban, a vidéki lapok és folyóiratok hasábjain, a megyei múzeumok évkönyveiben. Ezeknek a széjjel szórt adatoknak az összegyűjtése is feladatunk.

A Kárpát-medencében nem lehet elzárkózva, csak magyar szempontú szemlélettel névészkedni. Célunkhoz tehát hozzátartozik a szomszédos népek névadási, névhasználati stb. eredményeinek megismertetése is. Két egykori művelődési kör határán állva névtípusaink meghatározása végett mindkettő alapos ismeretére szükségünk van (pl. északnyugati és déli-keleti szlávok).

Szükséges továbbá, hogy figyelemmel kísérjük a külföldi munkálatokat és eredményeket: általuk a sokszor igen bonyolult módszertani felkészülést kívánó névfejtésben könnyebben boldogulhatunk. Igyekszünk, mint említettük, a magyar szakközönség számára valamilyen szempontból érdeklődő idegen munkákról ismertetést adni, sőt tájékoztatni fogjuk olvasóinkat a névtudományi tekintetben szintén sok közös vonást mutató rokon népek névészetileg irodalmáról is.

E célkitűzések mellett nem kevésbé fontos, de csak az előbbieken keresztül valósítható meg a leglényegesebb: az utánunk következő nemzedék nevelése. Ezért a NÉ. nemcsak híreket közöl majd az egyetemeken és pedagógiai főiskolákon készülő névtudományi dolgozatokról és tudományos diákköri felolvasásokról, hanem teret is ad munkájuk részletes ismertetésére, illetőleg legjobb részleteik megjelentetésére.

A NÉ. jelen formában való létrejöttét az indokolja, hogy – bár a helyzet megérett arra, hogy a magyar névtudomány művelői önálló orgánummal rendelkezzenek – nyomdai előállítású folyóiratra anyagi nehézségek miatt gondolni nem lehetett. Viszont a Csehszlovák

Tudományos Akadémia Helyrajzi Bizottságának Értesítője (Zpravodaj Místopisné Komise ČSAV), amely hasonló formában kerül kiadásra, és amelynek példáját mi is szeretnők követni, tökéletesen beváltotta a hozzá fűzött reményeket: egybefogja a szétszórtan működött kutatókat, és előrelendíti a cseh helynévtudományt.

A NÉ. negyedévenként jelenik meg, összesen mintegy kétszáznegyven gépelt oldali terjedelemben, százhusz példányban. Az érdekeltek ingyen kapják. A NÉ.-ben való közlés nem akadályozza a cikk nyomtatásban való megjelenésének. A közlemények, hírek, cikkek kéziratát az alábbi címre kérjük küldeni: Magyar Nyelvtudományi Társaság (Mikesy S.), Budapest, V., Pesti Barnabás utca 1. III. em. 9. a.

A Névtani Értesítő előszava

Köszöntjük az olvasót!

Névkutató Munkaközösségünk eddigi tevékenysége elsősorban az összegyűjtött és kiadható – máshol terjedelmi okokból vagy adattári jellegénél fogva meg nem jelenhető – munkák közreadásában nyilvánult meg. Ilyen kiadványsorozatunk a már 25. számánál tartó Magyar Személynévi Adattárak (Repertorium Nominum Hungarorum) című „sárga füzetek” sorozat. Később indult, és a közléseknek valamilyen szempontú földolgozását is tartalmazza az eddig 8. számáig eljutott „kék füzetek” kiadványunk, a Magyar Névtani Dolgozatok. Új sorozatunk, a Névtani Értesítő (NÉ.) ezeknél többre vállalkozik. Tanulmányok és kisebb adatközlések megjelentetése mellett tájékoztatni kívánjuk olvasóinkat a névtudomány különböző területein folyó munkákról, eredményekről, s kisebb híreket, észrevételeket közlünk a névtan legkülönbözőbb területeiről.

Talán nem is szükséges indokolnunk, hogy miért érezzük mindennek szükségességét. Mégis fölhívjuk a figyelmet arra az útra, amelyet a második világháborút követő kábultságából föléledve a magyar névtudomány megtett, s újabbnál újabb tudományos igényű és értékű szakmunkák megjelentetésével régi hírnevét öregbítette. A világszerte elismerést keltő helynév- és személynévgyűjtések, az etimológiai vizsgálatok, a névélettani elemzések stb. azt mutatják, hogy névkutatásunk első nagy generációját lelkesedésben és fölkészültségben hozzá mérhető és méltó újabb nemzedék követi, s a tudományos utánpótlás, a legfiatalabbak rátermettsége, tudása, ügyszeretete is ígéretes, már eddig is elismerésre méltó. Kívülük nagyszámú, különböző képzettségű és korú önkéntes kutató végez fölbecsülhetetlenül értékes adatgyűjtést, amely forrása lehet egy-egy később elkészítendő nagy szintézisnek.

Ma hallatlan érdeklődés mutatkozik a magyar névtudomány eredményei iránt. Kiszélesedett a művelt olvasók tábora, akik közül sokakat érdekel a névtan. A névtani kiadványok a sikerkönyvek közé tartoznak. Mindezt alig hihettük volna egy évtizeddel ezelőtt is! Természetesen ez igen nagy öröme szolgál a szakma szerelmeseinek, a névtan iránt felelősséget érző tudósoknak.

A hivatásos és önkéntes kutatók sokirányú tevékenysége, a publikációk szinte parttalan áradása azonban egyrészt bonyolulttá teszi az eligazodást a magyar névtudomány mai helyzetében, s szinte megoldhatatlan nehézség elé kerül, aki tájékozódni kíván a kutatás eredményeiről, a jelenben folyó munkákról, az elvégzendő föladatakról. Már az 1958-ban megrendezett első magyar névtudományi konferencia után fölmerült az igénye

egy névtani folyóirat (közlöny) megindításának. MIKESY SÁNDOR ekkor Névészeti Értesítő címmel össze is állított egy számot kiváló tudósok cikkeiből, adatközléseiből, s ennek stenciles sokszorosítása el is készült. Szétküldésükre azonban valamilyen okból nem került sor. Kedves emlékü kollégánk halála után íróasztala limbusából előkerült egy csomó összefüzetlen példány ebből a sokat ígérő folyóiratszámából. Az értékes cikkek nagy része azután később másutt látott napvilágot. A bevezetés nagyon sok tanulsággal szolgált számunkra, igen hasonló célokat tűztünk magunk elé, és hasonló elveket szeretnénk követni.

Elsősorban néhány rövid terjedelmű cikket, tanulmányt közlünk, amelyek a névtan elméleti kérdéseiről, a névtan határterületeiről szólnak. Szeretnénk, ha ezek a munkák hangsúlyoznák tudományágunk interdiszciplináris jellegét. Rövid adatközléseknek is helyet adunk, mivel az ilyen típusú munkák megjelentetése – noha hasznosságukat valamennyien valljuk – egyre több akadályba ütközik.

Figyelő című rovatunk a magyar közéletben (sajtó, rádió, tv, irodalmi művek, hivatalos nyelv stb.) észrevett névtani, névhasználati jelenségekről tartalmaz írásokat. Célunk a magyar névkultúra színvonalának emelése, a hibák, névtani vétségek bemutatása és javítása, de számon tartjuk a magyar névkincs gazdagítását, névkultúránk ügyét szolgáló megnyilatkozásokat is. Szemle rovatunk jelentősebb hazai és külföldi írások ismertetéseit, bírálatait tartalmazza. A későbbiekben a magyar névtan kurrens bibliográfiáját is itt kívánjuk rendszeresen közreadni, beleértve a kéziratban levő névtani munkákat is, amelyek a különböző kutatóhelyeken, főiskolákon, egyetemeken készültek. A Krónika a névtani hírek helye. Ide tartoznak a hazai és külföldi nyelvészeti konferenciák névtani vonatkozásai, a névtannal kapcsolatos ünnepek, rendezvények hírei. Kétségtelenül ez a rovat szenved legtöbbit a kiadvány hosszúra nyúlt előkészítésétől, késedelmes megjelentetésétől. Reméljük, hogy következő számunk már időszerűbb híreket tartalmaz.

További terveinkben szerepel még egy Műhely és egy Megemlékezés elnevezésű rovat megnyitása is. Az elsőben egyes intézmények névtani munkálatait, esetleg egyes személyek munkamódszereit, folyamatban levő vagy tervezett munkáit ismertetjük. Az utóbbiban pedig jeles kutatóink kerek számú évfordulóira, névtudományi munkásságuk méltatására térünk ki.

Mindezeket megbeszéltük Nyíregyházán a magyar nyelvészek III. nemzetközi kongresszusán jelen levő névkutatókkal 1977 augusztusában. Akkor kértünk minden résztvevőt, hogy névtani tanulmányaikkal, adatközléseikkel, híreikkel, megfigyeléseikkel, észrevételeikkel segítsék munkánkat: tegyék lehetővé a Névtani Értesítő periodikaként (legalább félévenként) való rendszeres megjelentetését. Hiszünk abban, hogy az első szám közreadása után nagyobb bizalommal küldik el számunkra írásaikat, s nem tart vissza senkit az, hogy szerzői díjat nem fizethetünk.

A Névtani Értesítő próbálkozás. Reméljük, hogy nem marad az! Tudjuk, hogy szükség van rá, s hisszük: valamennyi olvasónk, minden egyes magyar névtannal foglalkozó kutató ugyanezt vallja.

A szerkesztők

MIHÁLY HAJDÚ, **Reminiscing about the establishment of the journal
Névtani Értesítő**

To celebrate the 30th issue of the journal Névtani Értesítő the author recalls the circumstances of establishing the periodical. The journal was initiated by MIHÁLY HAJDÚ and ANDRÁS MEZŐ. The paper enumerates the aims set at the start, describes the reception of the periodical, speaks about the difficulties in editing and maintaining the journal, reports on changes of editors, and finally thanks every contributor for increasing the quality of the scholarly journal by their work.